

GIÁ BÁN	
THÔNG PHÁP	NGOẠI QUỐC
Một năm: 6.000	6.000
Tháng: 500	500
Năm: 1.500	1.500

Mua báo phải trả tiền trước.
Thư và mandat gửi cho
M. TRẦN ĐÌNH PHRIEN - 41
đường Quảng-cáo, việc riêng
xin thương nghị trước.

TIẾNG-DÂN

LA VOIX DU PEUPLE
Mỗi tuần xuất bản hai kỳ: thứ tư và thứ bảy
Quảng-Đông - Ba - Bải
Giấy in: 1.474
Giấy in: TIẾNG-DÂN - Bải

Trị nước cũng
như dựng nhà.

NỀN CHÁNH - TRỊ VỚI CÁCH KIẾN - TRÚC

Từ thời - đại sơ-nhân, năm hàng ở ở cho đến thời-dại hiện tại, nhà ở của loài người, từ dưới lòng đất mà xây dựng cho đến trên mặt đất mà xây dựng, từ một cách kiến-trúc đơn giản mà tiến đến một cách kiến-trúc phức tạp, từ một cách kiến-trúc đơn giản mà tiến đến một cách kiến-trúc phức tạp, từ một cách kiến-trúc đơn giản mà tiến đến một cách kiến-trúc phức tạp...

thì hai cách làm nhà nói trên, phần nhiều đã công nhận cái lối kiến-trúc từ dưới lòng đất mà xây dựng cho đến trên mặt đất mà xây dựng, từ một cách kiến-trúc đơn giản mà tiến đến một cách kiến-trúc phức tạp, từ một cách kiến-trúc đơn giản mà tiến đến một cách kiến-trúc phức tạp...

Làm nhà như thế, nền chánh trị ngày nay cũng giống lối kiến-trúc ấy. Nước lấy dân làm gốc, dân ở trong một nước, không khác chi nền tảng một cái nhà. Hiện ở các nước, nói đến chánh-trị thì một nói quốc dân, hai nói đại-dân số, bất kỳ việc gì, cũng theo ý nguyện công-chúng mà sắp-dặt, cái đó tức là cái nền; còn phần hành chánh như vua quan, thì chẳng qua thuận theo ý dân và thay mặt dân làm việc công mà thôi.

Ấy, cái nền chánh - trị với cách kiến trúc ngày nay cũng theo con đường tiến hóa mà tiến lên một lối như thế. Thứ hai người minh, ai đã bước chân tới nơi thành phố, thấy kiến trúc của người Tây mà còn dám nói câu trái ngược rằng: « Lối làm nhà ta ngày xưa, bền vững hơn lối kiến - trúc của Âu-tây ngày nay » ?

Ồ! cái đời Hy-Hoàng đã không sao kéo lại được mà động đảo-nguyên-cũng không biết dân mà làm. Ở vào thời-dại ngọn sóng dân-quyền bỗng nổi dậy, thuận gió thả buồm, theo gió bát lái, hợp với triều-lưu mà xoay chuyển thì công ít mà thu hiệu được nhiều. Ai là người lưu tâm đến việc nước nhà, tưởng nên trông ra ngoài thế, nhắm lại nội tình mà mau mau sắp đặt một cái nền tảng theo lối kiến trúc ngày nay, thì cái nhà mới sau này sẽ có ngày xuất hiện. Trái lại, nghĩ trước ngó sau, dẫn giả chỉ hết ngày tháng mà đương khoảng mưa dầm gió đập, cái ở chìm trên ngành kia cũng không đương nổi mà tránh được cái chịu lay chuyển vậy. « Trị nước như làm nhà »; câu nói ấy có ý nghĩa sâu xa lắm thay!

Khí-Ưu-Sinh

VẠN-VĂN

Rét đêm đông
Trần trọc năm canh khi lạnh lùng,
Nổi riếng-riếng-giận-cát-trời chung.
Áo cầu muốn ấm liền khó tới,
Lò lửa toan đun bếp nguội lòng.
Đã gờm ghê thay luồng gió Bắc,
Càng ngoa ngán nỗi cảnh đêm đông.
Hồi đây xuân hạ năm nam thời,
Mây lạnh mà quang thỏa dạ trông.
Dương-khai

Cảm tác
Lấy ai đầu óc của nhau cùng,
Kia bên trầm luận kẻ mấy tràng!
Ngang dọc non sông mình bày thước,
Tĩnh say trời đất rượu ba chung.
Đã ghê giáng mỏng nhân tình bạc (1)
Còn có gương soi giọt máu hồng.
Hâm lợi hại người kia những kẻ,
Khéo đem mắt thật ngó anh hùng.
Liêm-vào

(1) 人情似紙張張薄 (nghĩa là mỏng như giấy)

Nhớ bạn xa

Thoát nhớ người xa cách núi sông,
Nhớ ai ai có nhớ ta không.
Vầng trăng chia bóng soi hai mặt,
Giòng nước đưa gương đối tác lòng.
Tơ tưởng đem trường chung giấc điệp
Trẻ trai đem mộng vắng tin hồng.
Ước gì ta được thêm hai cánh,
Vượt biển băng non đến vãng cùng.
Ng. đ. Ph.

Chuyện vật trong Khoa-học

TUỔI CÁC SINH VẬT

Tưởng như trong các sinh vật loài nào cũng có tuổi thọ nhất định, thì sống lâu chừng ấy, vì có rất nhiều thứ vật sống lâu hơn người. Như giống voi, giống chim, cá, giống cá già đều sống hơn ba trăm năm. Nhưng đối với tuổi của các giống thực vật thì tuổi của các loài động vật thưa thớt lắm.

Trong một tập chỉ thực vật có chép tuổi của một ít thứ cây như dưới: Cây thông (pin) sống 400 năm; cây trường thọ (érable), 600 năm; cây thông núi (pin des montagnes), 1.000 năm; cây đỗ (chêne), 1.500 năm; cây bá diên (li), 3.000 năm; có nhiều thứ cây có lá xanh mãi, bóng thì trắng (myrte) sống gần 200 năm. Có thứ cây sống đến 440 năm. Nhiều thứ là mà người ta tưởng là mau rụng cũng sống lâu lắm, có thứ là lâu đến hai năm (lá lierre), thứ đến 29 tháng (lá aille rouge), và thứ đến 6 năm (lá cây laurier) mới rụng. Những cái cộng của một thứ cây có nhựa có thể dính trên cây đến mấy năm.

Đó là về các giống mộc, còn về loại thảo tuy có thứ chỉ sống trong mấy tháng, nhưng cũng có thứ sống lâu. Có nhiều thứ rong ở trên đất khô mà có thể sống đến 70 năm. Có nhiều thứ bọ đẻ 50 trứng năm rồi mới gieo xuống đất, cũng mọc như thường, vì dụ như bọ cây « đá đỏ » (sensitives).
G. H.

BÁO CẢM

Nghị định Tòa Khâm ngày 19 Janvier 1931 cấm lưu hành và tàng trữ trong địa hạt xứ Trung-kỳ từ báo LÀN MÔNG-TẠNG CHÂU-BÁO ở Nam-tĩnh.

Người văn-minh đòi với chó

Một tờ báo bên tây có đăng cái chuyện buồn cười như vậy:
Tại thành Paris có một số giầy tiếng ngoại quốc. Tại số ấy họ có giầy chữ Anh, giầy cho những người có cần đến thứ chữ này về đường sinh-kế, chứ không phải đi thi đi cử chỉ. Vì vậy mà họ giầy chữ trong giầy là người đến học nói được hiểu được những chuyện cần kíp trong việc sinh-kế của mình. Có một bà mẹ một hôm đến gửi của xin học chữ Anh. Người giầy đó nói:
« Cái đó rất dễ. Nhưng thưa bà, bà muốn đi học sang nước Anh chứ không phải?»
— Không phải.
— Vậy thì bà muốn đàm thoại với một người Anh mới đến chăng?
— Không phải.
— Vậy thì bà muốn biết chữ Anh về các danh từ thương mại chăng?
— Tôi bảo không phải.
— Vậy thì bà muốn biết chữ Anh để làm gì?
— Tôi muốn nói chuyện với tôi cái tiếng Anh để tôi nói với chó.
— Bà nói đùa chăng?
— Không, tôi nói thật. Có người ở Luân-đôn cho tôi một con chó. Tôi bảo nó, nó chẳng thèm nghe vì nó không hiểu tiếng Pháp, vì vậy mà tôi muốn học tiếng Anh để nói với nó. Ngồi hầy giầy, cho tôi những tiếng như là: « Năm xuống! Lại đây! ... Lại đi! Ngủ! ... »

Chắc đọc giả Annam mình ai đọc đến cái chuyện này cũng đang chờ coi bà mẹ này dùng thứ tiếng ngoại quốc để làm cái chuyện gì vĩ đại lắm, nào có ngờ đâu bà đang có chuyện gì thật! Thật ở nước văn minh có làm chuyện kỳ-thật!

CHUYÊN HAY

Hình-luật nước Pháp

Trong các vấn đề pháp luật, trọng yếu nhất là hình-luật. Nhân dân trong nước được học hay bị chuyên chế, nguyên do chính ở sự hiểu biết hình luật. Bởi vậy, trên một trăm năm nay, bề dân tộc nào đã đánh đổ được chuyên quyền chuyên chế, thì một điều phải lo thực hành ngay là việc cải cách hình luật.

Nói về việc cải cách hình luật, chính nước Pháp đã đi nước bước đầu. Các nước tân tiến Âu-mỹ trong thế kỷ 19, số nhiều đều do theo bộ hình luật của Pháp thì hành từ năm 1810 mà cải cách. Đặc sắc của hình luật nước Pháp là ở đó.

Ở nước ta bây giờ, như là ở Trung kỳ, không nói thì ai cũng biết, cải cách hình luật là một việc cần kíp. Việc này cần kíp mà nói cho chí lý thì thời kỳ cải cách của ta chưa đến. Lý ấy, ai biết suy nghĩ cũng phải công-nhận.

Thời kỳ tuy chưa đến mà công việc nên sắp đặt trước. Lại thêm gần đây, trong Nam ngoài Bắc, nhân dân trong nước thường bị hình phạt như: cách tày, nửa cách nam, nhiều người xem: các án đăng trên báo không hiểu hết. Vì các lý ấy nên sau này tôi xin lược bàn hình luật nước Pháp.

NÓI VỀ CÁC THỨ TỘI

Hình luật Pháp chia tội ra làm 3 thứ: 1. tội nặng (crime), 2. tội vừa (délit), 3. tội nhẹ (contravention). Ba thứ tội ấy khác nhau như sau này:
a) Tội nặng xử tại tòa án Đại hình (cours d'assises), tội vừa xử tại tòa án Trung kỳ (tribunal correctionnel), tội nhẹ xử tại tòa án cảnh sát (tribunal de simple police);
b) Trong pháp luật tây, có một chữ rất thường dùng là chữ « prescription ». « Prescription » cũng như ta nói « đòi nợ », « bắt tội ». Người ta mắc nợ mình, mình để quá cái hạn pháp luật đã định mới đến đòi, thì đòi không được. Nói về hình luật cũng thế: có người phạm tội, nhưng nhà nước để quá cái hạn bắt mà hình luật đã định mới đến bắt, thì bắt không được. Hình luật Pháp định cái hạn ấy 10 năm cho tội nặng, 3 năm cho tội vừa, 1 năm cho tội nhẹ. Đó là nói sự bắt để làm tội. Nếu tội đã định rồi, án đã tuyên rồi, mà tội nhân trốn đi, thì nhà nước còn phải bắt nữa. Hạn về sự bắt này lại nhiều hơn: 20 năm cho tội nặng, 5 năm cho tội vừa, 2 năm cho tội nhẹ;
c) Trong hình luật, người ta thường phân biệt hai trường hợp: 1. tội ác đã thực hành rồi hay là tội ác chưa thực hành nhưng đã sắp đặt rồi (tentative). Nếu tội ác ấy là một tội nặng, thì sự sắp đặt đó cũng bị trừng phạt như đã thực hành rồi; nếu là một tội vừa, thì đôi khi cũng phải trừng phạt; nếu chỉ là một tội nhẹ, thì không khi nào bị trừng phạt;
d) Hình luật lại còn phân biệt người chủ mưu với người cộng mưu (complicité). Nếu tội nặng hay tội vừa thì người cộng mưu cũng bị phạt; nếu tội nhẹ thì không;

Trị nước cũng như dựng nhà.

e) Thường thường trong một vụ án, có nhiều thứ tội (crime). Nếu vụ ấy xử về bằng tội nặng hay tội vừa, thì tòa chỉ phạt về tội gì cao hơn cả; nếu xử về bằng tội nhẹ, thì có bao nhiêu tội phải bị phạt bấy nhiêu;
f) Trong hình luật thường có chữ « extradition ». Thí dụ như có một người nước Pháp mắc tội còn ở nước Anh; như vậy, chánh phủ Pháp phải thương thuyết với chánh phủ Anh để bắt tên tội ấy về mà xử; sự xin bắt ấy là « extradition ». Về vấn đề này, các nước thường có hiệp ước riêng với nhau. Nói đại lược thì gặp tội nặng thì nào cũng « xin bắt » được; tội vừa cũng có đôi ba cái xin được; còn tội nhẹ thì toàn không.

Nói về các thứ tội, hình luật Pháp còn có một sự phân biệt tội trọng yếu là tội thường với tội chánh trị. Hai thứ tội ấy khác nhau thế này:
1. - Tội thường, không kể nặng hay nhẹ, chỉ có một tòa án xử được, là tòa đại hình. Nếu tội nhân là người trọng yếu trong nước, thì dụ như các ông thượng thư, thì chỉ có quốc hội họp lại mới xử được (haute cour);
2. - Từ chánh trị, không khi nào bị xử gắt gao, khổ sai (travaux forcés);
3. - Từ chánh trị không khi nào bị « extradition », nghĩa là đến trốn ở nước khác thì chánh phủ nước nhà không khi nào xin bắt được;
4. - Trong hình luật thường có án treo. Gặp tội thường, thì nếu trước đã bị trừng phạt một lần rồi, lần sau không thể làm án treo được. Song tội chánh trị thì có thể được.
(Còn nữa)
B. L.

Truyền truyền bộ trưởng

Kiểm Chấp hành ủy viên

V. N. Q. D. Đ bị ám sát ở Quảng - Đông
Báo Tân sang kỳ này có tin rằng Tuyền truyền bộ trưởng Kiểm Chấp hành Ủy viên Việt Nam Quốc Dân Đảng là Tư thượng Mai, vừa bị một người trong đảng là Đào văn Cửu ám sát ở số 8 phố Hồng đức (thành Quảng đông hồi chiến, ngày mồng 6 vừa rồi). Đào văn Cửu theo Ủy viên truyền của Tổng bộ đảng là Lê Trạch Dân, sang Quảng đông làm việc, sau khi xảy ra việc ám sát rồi, Lê Trạch Dân có nhờ Công an cục để bắt hung thủ. Tư-thượng-Mai sau khi bị bắn, có đem đến Y viện cứu cấp, nhưng vết thương nặng quá lại đi lần quá nên không cứu được, đã tắt hơi chết rồi.

Khám xác Tư thượng Mai thấy bị 6 vết đạn, một vết ở ngực, hai vết ở bên cạnh sườn bên trái, một vết ở dưới xương sống, hai vết ở tay trái.

Vì Tư thượng Mai là người quan trọng cho đảng, nên đảng đã chia nhau đi dò xét hung thủ, sở Mật thám ở tỉnh kỳ cũng giúp sức nhưng chưa bắt được.

GIA-ĐÌNH GIÁO-DỤC

hai quyền, mỗi quyền 0320

PHÁP-LUẬT THUẬN-THỨC

Hình-luật nước Pháp

Trong các vấn đề pháp luật, trọng yếu nhất là hình-luật. Nhân dân trong nước được học hay bị chuyên chế, nguyên do chính ở sự hiểu biết hình luật. Bởi vậy, trên một trăm năm nay, bề dân tộc nào đã đánh đổ được chuyên quyền chuyên chế, thì một điều phải lo thực hành ngay là việc cải cách hình luật.

Nói về việc cải cách hình luật, chính nước Pháp đã đi nước bước đầu. Các nước tân tiến Âu-mỹ trong thế kỷ 19, số nhiều đều do theo bộ hình luật của Pháp thì hành từ năm 1810 mà cải cách. Đặc sắc của hình luật nước Pháp là ở đó.

Ở nước ta bây giờ, như là ở Trung kỳ, không nói thì ai cũng biết, cải cách hình luật là một việc cần kíp. Việc này cần kíp mà nói cho chí lý thì thời kỳ cải cách của ta chưa đến. Lý ấy, ai biết suy nghĩ cũng phải công-nhận.

Thời kỳ tuy chưa đến mà công việc nên sắp đặt trước. Lại thêm gần đây, trong Nam ngoài Bắc, nhân dân trong nước thường bị hình phạt như: cách tày, nửa cách nam, nhiều người xem: các án đăng trên báo không hiểu hết. Vì các lý ấy nên sau này tôi xin lược bàn hình luật nước Pháp.

NÓI VỀ CÁC THỨ TỘI

Hình luật Pháp chia tội ra làm 3 thứ: 1. tội nặng (crime), 2. tội vừa (délit), 3. tội nhẹ (contravention). Ba thứ tội ấy khác nhau như sau này:
a) Tội nặng xử tại tòa án Đại hình (cours d'assises), tội vừa xử tại tòa án Trung kỳ (tribunal correctionnel), tội nhẹ xử tại tòa án cảnh sát (tribunal de simple police);
b) Trong pháp luật tây, có một chữ rất thường dùng là chữ « prescription ». « Prescription » cũng như ta nói « đòi nợ », « bắt tội ». Người ta mắc nợ mình, mình để quá cái hạn pháp luật đã định mới đến đòi, thì đòi không được. Nói về hình luật cũng thế: có người phạm tội, nhưng nhà nước để quá cái hạn bắt mà hình luật đã định mới đến bắt, thì bắt không được. Hình luật Pháp định cái hạn ấy 10 năm cho tội nặng, 3 năm cho tội vừa, 1 năm cho tội nhẹ. Đó là nói sự bắt để làm tội. Nếu tội đã định rồi, án đã tuyên rồi, mà tội nhân trốn đi, thì nhà nước còn phải bắt nữa. Hạn về sự bắt này lại nhiều hơn: 20 năm cho tội nặng, 5 năm cho tội vừa, 2 năm cho tội nhẹ;
c) Trong hình luật, người ta thường phân biệt hai trường hợp: 1. tội ác đã thực hành rồi hay là tội ác chưa thực hành nhưng đã sắp đặt rồi (tentative). Nếu tội ác ấy là một tội nặng, thì sự sắp đặt đó cũng bị trừng phạt như đã thực hành rồi; nếu là một tội vừa, thì đôi khi cũng phải trừng phạt; nếu chỉ là một tội nhẹ, thì không khi nào bị trừng phạt;
d) Hình luật lại còn phân biệt người chủ mưu với người cộng mưu (complicité). Nếu tội nặng hay tội vừa thì người cộng mưu cũng bị phạt; nếu tội nhẹ thì không;

Truyền truyền bộ trưởng

Kiểm Chấp hành ủy viên

V. N. Q. D. Đ bị ám sát ở Quảng - Đông

Báo Tân sang kỳ này có tin rằng Tuyền truyền bộ trưởng Kiểm Chấp hành Ủy viên Việt Nam Quốc Dân Đảng là Tư thượng Mai, vừa bị một người trong đảng là Đào văn Cửu ám sát ở số 8 phố Hồng đức (thành Quảng đông hồi chiến, ngày mồng 6 vừa rồi). Đào văn Cửu theo Ủy viên truyền của Tổng bộ đảng là Lê Trạch Dân, sang Quảng đông làm việc, sau khi xảy ra việc ám sát rồi, Lê Trạch Dân có nhờ Công an cục để bắt hung thủ. Tư-thượng-Mai sau khi bị bắn, có đem đến Y viện cứu cấp, nhưng vết thương nặng quá lại đi lần quá nên không cứu được, đã tắt hơi chết rồi.

Khám xác Tư thượng Mai thấy bị 6 vết đạn, một vết ở ngực, hai vết ở bên cạnh sườn bên trái, một vết ở dưới xương sống, hai vết ở tay trái.

Vì Tư thượng Mai là người quan trọng cho đảng, nên đảng đã chia nhau đi dò xét hung thủ, sở Mật thám ở tỉnh kỳ cũng giúp sức nhưng chưa bắt được.

GIA-ĐÌNH GIÁO-DỤC

hai quyền, mỗi quyền 0320

<https://tieulun.hopto.org>

